

Bilagorna till version 2 av ...

Lärohandledning
Åk 6

Pernilla Lundenmark
Karin Lönnqvist
Anna Modigh

Sanoma Utbildning

SANOMA UTBILDNING

Postadress: Box 38013, 100 64 Stockholm
Besöksadress: Rosenlundsgatan 54, Stockholm
www.sanomautbildning.se
info@sanomautbildning.se

Order/Läromedelsinformation

Telefon: 08-587 642 10

Projektleddning och redaktör: Karin Lönnqvist/Långnäs Bokprojekt
Grafisk form: Anette Hedberg/AH Form
Illustrationer: Bilaga 8a, 9, 11, 12 samt alla ramar: Anette Hedberg
Bilaga 2a–b, 7, 16, figurerna Zick och Zack samt ZickZack-symbolerna: Feri Fazeli

Bilagorna ingår i nedanstående titel och får enbart användas tillsammans med den för undervisning i egen klass.

ZickZack 6 Läsrummet Lärarhandledning, version 2

ISBN: 978-91-523-5845-0

© 2023 Pernilla Lundenmark, Karin Lönnqvist, Anna Modigh och Sanoma Utbildning AB, Stockholm

Kopieringsförbud! Detta verk är skyddat av lagen om upphovsrätt. Kopiering, utöver lärares rätt att kopiera för undervisningsbruk enligt Bonus Copyright Access avtal, är förbjuden. Sådant avtal tecknas mellan upphovsrättsorganisationer och huvudman för utbildningsanordnare, t.ex. kommuner/universitet. För information om avtalet hänvisas till utbildningsanordnarens huvudman eller Bonus Copyright Access. Den som bryter mot lagen om upphovsrätt kan åtalas av allmän åklagare och dömas till böter eller fängelse i upp till två år samt bli skyldig att erlagga ersättning till upphovsman/rättsinnehavare.

Undantag från kopieringsförbudet: Sidor märkta ”Kopiering tillåten”.

Innehåll

Inledningens bilagor

- Affischer på läsförståelsestrategierna (Bilaga A–H) 4
- Parläsning (Bilaga I) 12
- Kort med läsförståelsestrategierna (Bilaga J–L) 13
- Persongalleri (Bilaga M) 19
- Karaktärsbeskrivning (Bilaga N) 20
- Träna högläsning (Bilaga O) 21
- Matriser (Bilaga P–Q) 22

Bilagor

- Tema 1 (Bilaga 1–2) 28
- Tema 2 (Bilaga 3–4) 31
- Tema 3 (Bilaga 5–9) 35
- Tema 4 (Bilaga 10–14) 41
- Tema 5 (Bilaga 15–20) 47
- Tema 6 (Bilaga 21–26) 57

STÄLL FRÅGOR

Varför?

För att du ska interagera med texten, det vill säga ställa frågor till dig själv om innehållet.

För att du ska ifrågasätta din läsförståelse, det vill säga kontrollera att du förstår.

Hur?

Ställ frågor till dig själv före, under och efter läsningen.

Ställ frågor om det som står på, mellan och bortom raderna.

Använd andra läsförståelsestrategier för att "räta ut frågetecknen".

Före, under och efter läsningen:

Vad undrar, tycker och tänker du ...

- innan du börjar läsa texten
- medan du läser den
- när du har läst den färdigt?

Hur ska du göra för att "räta ut frågetecknen"?

FÖRUTSPÅ

Varför?

För att du ska bilda dig en uppfattning om vad texten kommer att handla om, vilken typ av text det är och hur du bör läsa den.

För att du ska få flyt i läsningen.

Hur?

Läs rubriker, ingresser, underrubriker, bildtexter, titta på bilder och läs lite här och där i texten.

Använd den information du då får för att förutspå vad texten kommer att handla om.

Försök förutspå vad som kommer att hända närmast eller vad nästa avsnitt kommer att handla om.

Före läsningen:

Vad tror du att texten kommer att handla om ...

- när du tittar på rubriken, underrubrikerna, bilderna och bildtexterna
- när du har läst första meningen i varje stycke eller på varje sida
- när du tittar på bokens framsida och baksidestext?

Vad är det för typ av text?

Vad är syftet med läsningen – att uppleva, lära sig eller hitta information?

Hur ska du läsa texten?

Under läsningen:

Vad kommer att hända närmast, tror du?

Vad kommer nästa avsnitt eller kapitel att handla om, tror du?

GÖR KOPPLINGAR

Varför?

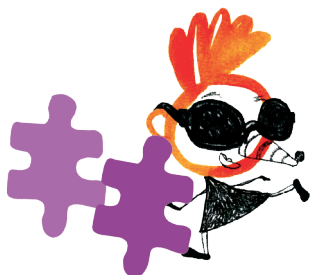
För att du ska känna att texten berör dig och känns meningsfull.
För att du ska få en djupare förståelse och upplevelse av innehållet.

Hur?

Jämför textens innehåll med dina egna erfarenheter, kunskaper och tankar. Använd dessa för att förstå texten.

Gör kopplingar mellan texten och ...

- dig själv
- andra texter som du har läst eller filmer som du har sett
- händelser i omvärlden (historiska eller nutida).

Före läsningen:

Vad vet du redan om ämnet/området/ innehållet som texten kommer att handla om?

Hur har du fått reda på det?

Under och efter läsningen:

Vilka händelser i ditt liv kommer du att tänka på när du läser texten?

Vilken bok eller film får texten dig att tänka på?

Vilken händelse (nutida eller historisk) får texten dig att tänka på?

VISUALISERA

Varför?

För att du ska uppfatta texten som levande och intressant.

För att du ska känna att texten berör.

För att du lättare ska minnas det du har läst.

Hur?

Använd den information du får i texten, de slutsatser du drar, dina egna erfarenheter och tankar för att skapa inre bilder.

Ta hjälp av dina sinnen för att skapa bilder i huvudet, det vill säga fundera på vad du ser, hör, känner och upplever när du läser och vad i texten det var som gav upphov till bilderna.

Under och efter läsningen:

Hur upplever du personer, platser och händelser i texten?

- Hur ser de ut?
- Hur låter de?
- Hur känns de?

Vad i texten hjälpte dig att skapa de inre bilderna?

Vilka sinnen tar du hjälp av när du skapar dina inre bilder (synen, känseln, hörseln, lukten, smaken)?

FÖRTYDLIGA

Varför?

För att du ska kunna förtydliga viktigt innehåll i texten samt klargöra centrala och betydelsebärande ord och begrepp i texten medan du läser.

Hur?

Förtydliga viktig information som står "på raderna" i texten.

Försök avgöra om ordet/begreppet/uttrycket som är oklart är betydelsebärande eller ej. Om inte, hoppa över och läs vidare.

Om ordet/begreppet/uttrycket verkar vara viktigt, ta hjälp av någon ordförståelsestrategi för att förstå, till exempel:

- sammanhanget
- hur orden används i meningen
- beståndsdelarna
- eventuellt släktskap
- bildstöd.

Under och efter läsningen:

Vilken information i texten är viktig?

Vad är det du inte förstår – ett ord, ett uttryck, ett begrepp?

Är ordet/begreppet/uttrycket viktigt eller kan du hoppa över det?

Kan du räkna ut vad ordet/begreppet/uttrycket betyder genom att ta hjälp av ...

- vilket sammanhanget det står i
- hur det används i meningen
- vilka delar det består av
- vilka släktskap det finns med andra språk
- vilket bildstöd som finns?

LETA LEDTRÅDAR

Varför?

För att du ska kunna uppfatta ”inbäddad” information i texten.

Hur?

Dra slutsatser om innehållet för att fylla i det som inte står utskrivet i texten genom att ...

- leta ledtrådar i texten
- sammanföra och tolka information (text, bilder och grafik)
- ta hjälp av sammanhanget
- vid behov använda dina egna erfarenheter och bakgrundskunskap.

Under och efter läsningen:

Vad förstår du och hur vet du att det är så?

Vad står det i texten och vad kan du räkna ut?

Vilka slutsatser kan du dra av informationen i texten?

Vad står uttalat i texten och vad är underförstått?

Vilken information hämtar du i texten för att förstå och vad hämtar du från dina egna kunskaper och erfarenheter?

SAMMANFATTA

Varför?

För att du ska kunna avgöra vad som är viktigt och mindre viktigt i texten.

För att du ska kunna urskilja och lättare minnas textens handling, budskap och innehåll.

Hur?

Stanna upp lite då och då och summera vilket innehåll, vilka händelser och vilket budskap som var viktigast i ...

- stycket
- kapitlet
- hela texten.

Under och efter läsningen:

Vilka fakta var viktiga i texten?

Vilka händelser var viktiga?

Var och när utspelade det sig?

Vilka personer/karaktärer handlade det om?

Vad fick du veta om platsen, tiden, händelserna, personerna, företeelsen ...?

Hur fungerade det?

Varför hände det?

GRANSKA OCH VÄRDERA

Varför?

För att du ska utveckla ett källkritiskt förhållningsätt till texten och dess författare.

Hur?

Granska och värdera textens ...

- syfte
- innehåll
- struktur
- språk.

Granska och värdera författarens ...

- avsikt
- trovärdighet
- urval
- förmåga.

Före, under och efter läsningen:

Vad är syftet med texten?

Vad handlar den om?

Hur är den strukturerad?

Hur är den skriven?

Är innehållet trovärdigt?

Är faktauppgifterna korrekta?

Finns källhänvisningar?

Vad är fakta, vad är åsikt?

Finns det bilder?

Hjälper de dig att förstå innehållet?

Bär, kompletterar, förtydligar eller förstärker de innehållet?

Vilket urval har författaren gjort?

Vad har hen valt att ta med?

Vad har hen valt bort?

Hur har hen vinklat texten?

Vems perspektiv lyfts fram?

Lyckas författaren förmedla sitt budskap?

Hur använder hen språket?

Är hen kunnig/trovärdig?

Vad hade kunnat göras annorlunda?

Parläsning

De här läsförståelsestrategierna använde _____

när han/hon läste _____

Ställ frågor

Det här undrade jag över/tänkte jag på före, under och efter läsningen ...

Förutspå

Jag tror att texten kommer att handla om ... därför att ...

Jag tror att ... kommer att hända eftersom ...

Gör kopplingar

Om det här ämnet vet jag ...

Det här påminner mig om ...

Visualisera

När jag läste ... såg/kände/hörde/tänkte jag ... i mitt huvud.

Om jag skulle rita en bild av det här så ...

Förtydliga

Det viktigaste i texten är ...

Jag förstod inte det här ordet/begreppet/uttrycket ...

Jag löste problemet genom att ...

Leta ledtrådar

Jag tror/förstår/kan räkna ut att ... eftersom ...

Eftersom det står ... i texten, så förstår jag ...

Sammanfatta

Den här texten/det här stycket handlar om ...

Jag tycker att ... var viktigast i texten, därför att ...

Följande personer/karaktärer mötte jag i texten ... Det här fick jag veta om dem ...

I följande miljöer utspelade sig texten ... Så här såg det ut ...

Granska och värdera

Det här är en ... text. Det förstår man eftersom ...

Texten är trovärdig/inte trovärdig ... eftersom ...

Ställ frågor

Vad undrar, tycker och tänker du ...

- innan du börjar läsa texten
- medan du läser den
- när du har läst den färdigt?

Hur ska du göra för att "räta ut frågetecknen"?

LÄSFÖRSTÅELSESTRATEGIER

Förutspå

Vad tror du att texten kommer att handla om ...

- när du tittar på rubriken, underrubrikerna, bilderna och bildtexterna
- när du har läst första meningen i varje stycke eller på varje sida
- när du tittar på bokens framsida och baksidestext?

Vad är det för typ av text?

Vad är syftet med läsningen – att uppleva, lära sig eller hitta information?

Hur ska du läsa texten?

Vad kommer att hända härnäst, tror du?

Vad kommer nästa avsnitt eller kapitel att handla om, tror du?

LÄSFÖRSTÅELSESTRATEGIER

Gör kopplingar

Vad vet du redan om ämnet/området/innehållet som texten kommer att handla om?

Hur har du fått reda på det?

Vilka händelser i ditt liv kommer du att tänka på när du läser texten?

Vilken bok eller film får texten dig att tänka på?

Vilken händelse (nutida eller historisk) får texten dig att tänka på?

LÄSFÖRSTÅELSESTRATEGIER

Visualisera

Hur upplever du personer, platser och händelser i texten?

- Hur ser de ut?
- Hur låter de?
- Hur känns de?

Vad i texten hjälpte dig att skapa de inre bilderna?

Vilka sinnen tar du hjälp av när du skapar dina inre bilder (synen, känseln, hörseln, lukten, smaken)?

LÄSFÖRSTÅELSESTRATEGIER

J1

Förtydliga

Vilken information i texten är viktig?
Vad är det du inte förstår – ett ord, ett uttryck, ett begrepp?
Är ordet/begreppet/uttrycket viktigt eller kan du hoppa över det?

Kan du räkna ut vad ordet/begreppet/uttrycket betyder genom att ta hjälp av ...

- vilket sammanhang det står i
- hur det används i meningen
- vilka delar det består av
- vilka släktskap det finns med andra språk
- vilket bildstöd som finns?

LÄSFÖRSTÅELSESTRATEGIER

Leta ledtrådar

Vad förstår du och hur vet du att det är så?
Vad står det i texten och vad kan du räkna ut?
Vilka slutsatser kan du dra av informationen i texten?
Vad står uttalat i texten och vad är underförstått?
Vilken information hämtar du i texten för att förstå och vad hämtar du från dina egna kunskaper och erfarenheter?

LÄSFÖRSTÅELSESTRATEGIER

Sammanfatta

Vilka fakta var viktiga i texten?
Vilka händelser var viktiga?
Var och när utspelade det sig?
Vilka personer/karaktärer handlade det om?
Vad fick du veta om platsen, tiden, händelserna, personerna, företeelsen ...?
Hur fungerade det?
Varför hände det?

LÄSFÖRSTÅELSESTRATEGIER

Granska och värdera

Vad är syftet med texten? Vad handlar den om?
Hur är den strukturerad? Hur är den skriven?
Är innehållet trovärdigt? Är faktauppgifterna korrekta?
Finns källhänvisningar? Vad är fakta, vad är åsikt?
Finns det bilder? Hjälper de dig att förstå innehållet?
Bär, kompletterar, förtydligar eller förstärker de innehållet?
Vilket urval har författaren gjort? Vad har hen valt att ta med?
Vad har hen valt bort? Hur har hen vinklat texten?
Vems perspektiv lyfts fram?
Lyckas författaren förmedla sitt budskap?
Hur använder hen språket? Är hen kunnig/trovärdig?
Vad hade kunnat göras annorlunda?

LÄSFÖRSTÅELSESTRATEGIER

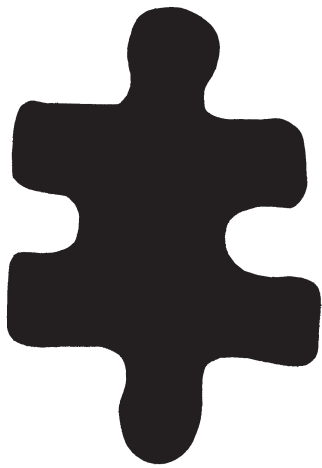

STÅLL FRÅGOR

FÖRUTSPÅ

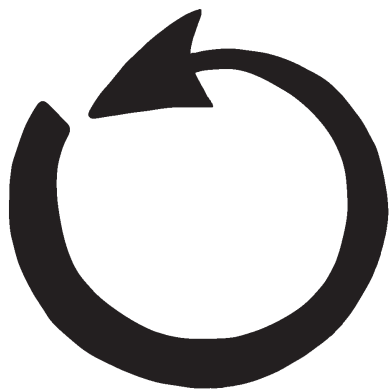
GÖR KOPPLINGAR

VISUALISERA

K1

FÖRTYDLIGA

LETA LEDTRÅDAR

SAMMANFATTA

GRANSKA OCH VÄRDERA

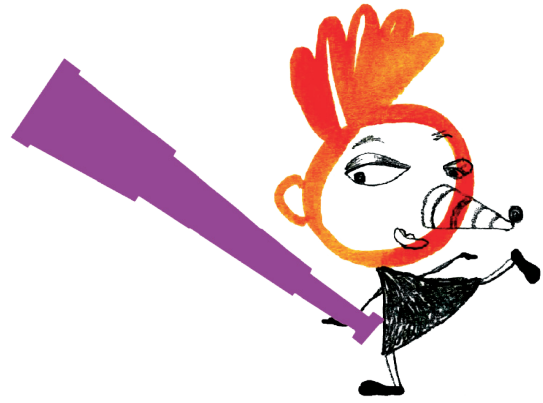

K2

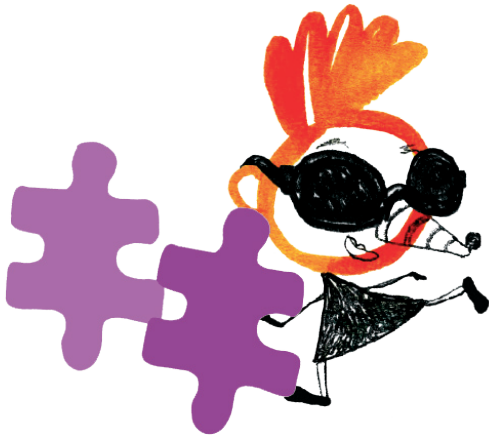

STÄLL FRÅGOR

FÖRUTSPÅ

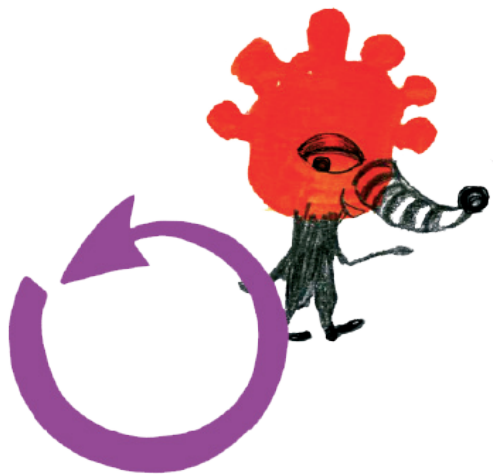
GÖR KOPPLINGAR

VISUALISERA

L1

FÖRTYDLIGA

LETA LEDTRÅDAR

SAMMANFATTA

GRANSKA OCH VÄRDERA

L2

Persongalleri

Namn:
Roll:
Relation:

Namn:
Roll:
Relation:

Namn:
Roll:
Relation:

Bokens titel:

Namn:
Roll:
Relation:

Namn:
Roll:
Relation:

Namn:
Roll:
Relation:

M

Karaktärsbeskrivning

Namn:

Ålder:

Utseende:

Personlighet/Karaktärsdrag:

Roll i berättelsen:

Relation till
övriga karaktärer:

N

Träna högläsning

Arbeta tillsammans två och två.

Namn: _____

Du som ska läsa

Välj ut ett textavsnitt. Du bör ha läst texten åtminstone en gång tidigare. Bestäm vad du ska tänka på när du läser avsnittet högt för en kamrat.

Jag ska _____

Läs sedan texten högt för kamraten.

Du som ska lyssna

Lyssna på din kamrat när han/hon läser texten högt för dig. Fundera på:

	Ja	Oftast	Nej
1. Läste han/hon texten korrekt?	☐	☐	☐
2. Var det flyt i läsningen?	☐	☐	☐
3. Tog han/hon hänsyn till interpunktionen?	☐	☐	☐
4. Varierade han/hon tonfallet?	☐	☐	☐
5. Betonade han/hon ord eller uttryck på ett bra sätt?	☐	☐	☐

Be kamraten återberätta innehållet i texten.

	Ja	Nästan	Nej
6. Återberättade han/hon med egna ord?	☐	☐	☐
7. Fick han/hon med det viktigaste?	☐	☐	☐

Båda

Utvärdera läsningen med hjälp av frågorna 1–7. Diskutera sedan vad du som läste behöver träna mer på.

Du som läste

Jag behöver träna mer på _____

Byt sedan roller.

Stöd för formativ bedömning i svenska (tala)

Eleven ...	Nästa steg för eleven	Betygskriterier i svenska för betyget E/C/A i slutet av årskurs 6
<ul style="list-style-type: none"> - deltar aktivt i samtalet - uttrycker sig klart och tydligt - håller sig till ämnet - driver samtalet framåt, dvs. utvecklar frågeställningen, ger exempel, ställer följdfrågor, ber om förtydliganden - deltar på ett jämställt sätt i samtalet - omformulerar sig när det är svårt att finna rätt ord - tittar på sin publik - genomför framförandet på ett tydligt och engagerat sätt (till exempel: varierar volym, hastighet, intonation, betoning och/eller frasering). 		<p>Eleven samtalat om bekanta ämnen på ett sätt som till viss del upprätthåller samtalens / relativt väl / väl.</p> <p>Dessutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med i huvudsak fungerande / fungerande / väl fungerande inledning, innehåll och avslutning och viss / relativt god / god anpassning till syfte och mottagare.</p>

P1

Stöd för formativ bedömning i svenska (läsa)

Eleven ...	Nästa steg för eleven	Betygskriterier i svenska för betyget E/C/A i slutet av årskurs 6
<ul style="list-style-type: none"> - kan avkoda och samtidigt förstå enklare/äldersadekval/avancerad skönlitteratur och sakprosa - anpassar vid högläsning (av enklare/äldersadekval/avancerade texter) läshastighet, intonation och frasering för att skapa inlevelse - kan avgöra textens och läsningens syfte och välja läsmetod därefter.		Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med flyt / gott flyt / mycket gott flyt
<ul style="list-style-type: none"> - gör kopplingar mellan texten och sig själv, andra texter och/eller omvärlden - visualiserar textens innehåll - letar ledtrådar och tolkar det som är uttalat i texten - förtydligar och reder ut oklarheter i texten med hjälp av olika ordförståelsestrategier - granskar och värderar textens syfte, innehåll och språk samt författarens avsikt, urval och trovärdighet.		och visar grundläggande / god / mycket god läsförståelse.
<ul style="list-style-type: none"> - återger, sammanfattar och resonerar om olika texters innehåll, handling, budskap ... - vägar uttrycka tankar, idéer och innehåll även om språket inte riktigt räcker till - omformulerar sig när det är svårt att finna rätt ord.		Dessutom sammanfattar eleven olika texter med viss / relativt god / god säkerhet. Eleven för också enkla / utvecklade / välutvecklade resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

P2

Stöd för formativ bedömning i svenska (informationssökning och källkritik) + (språk i Sverige och Norden)

Eleven ...	Nästa steg för eleven	Betygskriterier i svenska för betyget E/C/A i slutet av årskurs 6
<ul style="list-style-type: none"> - hittar information genom att sökläsa, leta i alfabetiskt ordnade listor och/eller använda digitala sökfunktioner - sovrar bland informationen och väljer ut relevant information - granskar informationen genom att ställa källkritiska frågor: Vem, varför, vad, hur ...? - granskar och värderar textens syfte, innehåll och språk samt författarens avsikt, urval och trovärdighet - använder flera källor för att jämföra informationen.		Eleven söker och väljer med viss / relativt god / god säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för enkla / utvecklade / välutvecklade resonemang om informationens användbarhet.
<ul style="list-style-type: none"> - kan visa på skillnader och likheter mellan svenska, danska och norska i texter (muntliga eller skriftliga) - kan ge exempel på hur språket i en text (muntlig eller skriftlig) visar <i>när</i> och <i>var</i> texten presenterades/skrevs.		Eleven för utifrån givna exempel enkla resonemang om några aspekter av språk och språkbruk i Sverige och Norden.

P3

Stöd för formativ bedömning i svenska som andraspråk (tala)

Eleven ...	Nästa steg för eleven	Betygskriterier i svenska som andraspråk för betyget E/C/A i slutet av årskurs 6
<ul style="list-style-type: none"> - deltar aktivt i samtalet - uttrycker sig klart och tydligt - håller sig till ämnet - driver samtalet framåt, dvs. utvecklar frågeställningen, ger exempel, ställer följdfrågor, ber om förtydliganden - deltar på ett jämnt sätt i samtalet - tittar på sin publik - genomför framförandet på ett tydligt och engagerat sätt (till exempel: varierar volym, hastighet, intonation, betoning och/eller fraserings). - vågar uttrycka tankar, idéer och innehåll även om språket inte riktigt räcker till - omformulerar sig när det är svårt att finna rätt ord - uttrycker sig med vissa andraspraksdrag. 		<p>Eleven samttalar om bekanta ämnen på ett sätt som till viss del upprätthåller samtalen / relativt väl / väl.</p> <p>Desutom förbereder och genomför eleven muntliga framställningar med i huvudsak fungerande / fungerande / väl fungerande inledning, innehåll och avslutning och viss / relativt god / god anpassning till syfte och mottagare.</p> <p>Elevens muntliga kommunikation kan i olika grad innehålla andraspraksdrag beroende på den innehållsliga och tankemässiga komplexiteten.</p>

Q1

Stöd för formativ bedömning i svenska som andraspråk (läsa)

Eleven ...	Nästa steg för eleven	Betygskriterier i svenska för betyget E/C/A i slutet av årskurs 6
<ul style="list-style-type: none"> - kan avkoda och samtidigt förstå enklare/åldersadekval/avancerad skönlitteratur och sakprosa - anpassar vid högläsning (av enklare/åldersadekval/avancerade texter) läshastighet, intonation och frasering för att skapa inlevelse - kan avgöra textens och läsningens syfte och välja läsmetod därefter.		Eleven läser skönlitteratur och sakprosatexter för barn och ungdomar med flyt / gott flyt / mycket gott flyt
<ul style="list-style-type: none"> - gör kopplingar mellan texten och sig själv, andra texter och/eller omvärlden - visualiserar textens innehåll - letar ledtrådar och tolkar det som är outtalat i texten - förtydligar och reder ut oklarheter i texten med hjälp av olika ordförståelsestrategier - granskar och värderar textens syfte, innehåll och språk samt författarens avsikt, urval och trovärdighet.		och visar grundläggande / god / mycket god läsförståelse.
<ul style="list-style-type: none"> - återger, sammanfattar och resonerar om olika texters innehåll, handling, budskap ... - vågar uttrycka tankar, idéer och innehåll även om språket inte riktigt räcker till - omformulerar sig när det är svårt att finna rätt ord - uttrycker sig med vissa andraspraksdrag.		Dessutom sammanfattar eleven olika texter med viss / relativt god / god säkerhet. Eleven för också enkla / utvecklade / välutvecklade resonemang om tydligt framträdande budskap i olika texter.

Q2

Stöd för formativ bedömning i svenska som andraspråk (informationssökning och källkritik)

Eleven ...	Nästa steg för eleven	Betygskriterier i svenska för betyget E/C/A i slutet av årskurs 6
<ul style="list-style-type: none"> - hittar information genom att sökläsa, leta i alfabetiskt ordnade listor och/eller använda digitala sökfunktioner - sovrar bland informationen och väljer ut relevant information - granskar informationen genom att ställa källkritiska frågor: Vem, varför, vad, hur ...? - granskar och värderar textens syfte, innehåll och språk samt författarens avsikt, urval och trovärdighet - använder flera källor för att jämföra informationen.		Eleven söker och väljer med viss / relativt god / god säkerhet information från ett avgränsat urval av källor och presenterar informationen med egna formuleringar och ämnesspecifika ord och begrepp. Eleven för enkla / utvecklade / välutvecklade resonemang om informationens användbarhet.

Q3

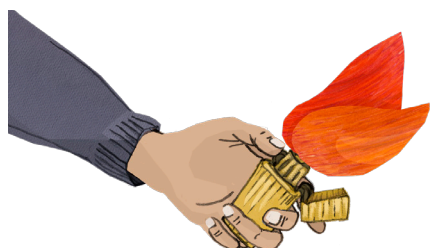
Kedjedikter

Huset av trä är som en levande varelse.
Den levande varelsen skyddar sitt hem.

Kvinnan på bänken är lätt som en fjäder.
Den lätta fjädern är på väg någonstans.

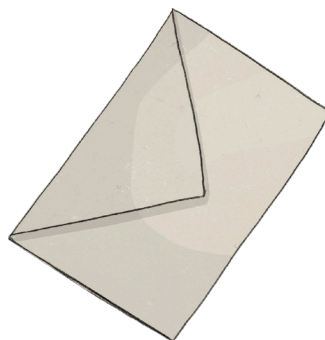
Den gamla gravstenen är som en skrovlig hand.
Den skrovliga handen döljer en märkelig gåta.

Husets härskare

2a

Femstegsdikter

Vänner
stöttar, hjälper
fantastiska, roliga, underbara
tycker väldigt mycket om
bästisar

Ögon
flirtar, menar
bruna, gröna, guldiga
ger mig chansen igen
blickar

Lögner
smärtar, skadar
elaka, onödiga, vita
krånglar till mitt liv
osanningar

Till Rosende Lund

Pär väcker Risulven och de går av bussen.

Pär tittar ut genom fönstret och Risulven sover.

Risulven säger åt Pär att följa med henne till boendet.

Risulven säger att Pär är hennes bästa vän.

Pär fryser och vet inte vad han ska göra.

De går mot boendet hand i hand.

Pär och Risulven tittar på de vuxna genom fönstret.

Risulven berättar att hon har berättat allt för deras lärare, Agnes.

De går mot dörren till boendet.

Pär blir arg och besviken på Risulven.

Pär vill men vågar inte följa med in.

Pär tänker på vad det Risulven har gjort.

Pär åker slänggunga en gång till, på egen hand.

Risulven köper sockervadd som de delar på.

Pär stöter ihop med en tjej som påminner om Sonja.

De åker slänggunga tillsammans.

Pär betalar inträdet för både sig och Risulven.

Pär tröstar Risulven när hon mår illa av att ha åkt slänggunga.

De åker karusell tillsammans, om och om igen.

Risulven berättar att hon varit hemma hos Pär tidigare idag.

De lämnar tivolit när det stänger.

Pär börjar gråta och berättar om sin mamma.

Risulven tittar på några undulater i en bur.

Risulven berättar om sin bror och om flykten från Syrien.

De pratar om pengar till bussen.

Pär lyssnar och försöker trösta.

Risulven ber Pär tänka på slänggungorna och sockervadden.

Konkreta dikter

Den gamla
svarta nyckeln
kändes kallare än
någon av de andra.
Hon stack in den
i nyckelhålet.

Den
gick runt
smidigt,
med ett
tillfreds-
ställande klick.

Sedan
uppenbarade
sig en slinga
av ... vad var
det? Ånga? Rök?
Slingorna av ånga hade
tjocknat till en tät dimma som
alstrade ett blekt ljus.

Det prasslade
när de vände sig
mot oss - som
när man vecklar
ut ett pappersark.

Min röst hade fått
dem att falla

ut ur boken,
precis
som ett
bokmärke,
som nån
glömt mellan
sidorna.

Stoot kjyp

Först var Gregor och Boots i tvättstugan, sedan föll de ner genom ventilationstrumman och till slut landade de någonstans i underjorden. Men var befann de sig egentligen? Det hade de ingen aning om.

Fyll i tabellen.

När de var i tvättstugan	Vad gjorde Gregor?	Vad gjorde Boots?
	Vad tänkte han?	Vad sa hon?
När de föll genom ventilationstrumman	Vad gjorde Gregor?	Vad gjorde Boots?
	Vad tänkte han?	Vad sa hon?
När de landade i underjorden	Vad gjorde Gregor?	Vad gjorde Boots?
	Vad tänkte han?	Vad sa hon?

Trolltunga

Trolltunga

Vem är jag?**Det här behöver du:**

- En uppsättning lappar med namnen på karaktärerna till varje grupp (bilaga 8b).
- Tejp.

Gör så här:

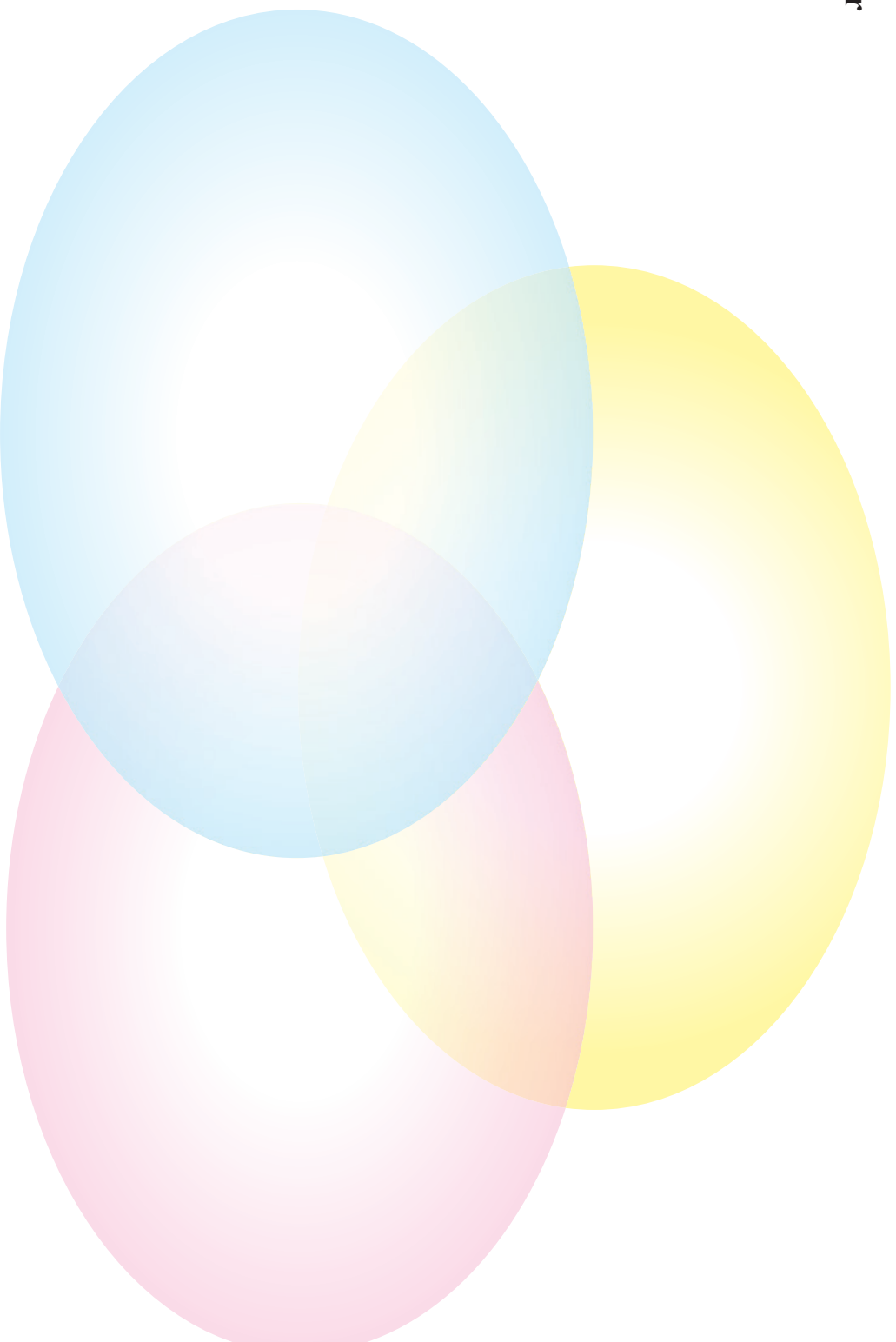
1. Dela in eleverna i smågrupper med 3–4 deltagare i varje.
2. Lägg lapparna i en hög med texten nedåt.
3. Den elev som har det kortaste lillfingret i varje grupp börjar att ta en lapp ur högen. Utan att titta på lappen tejpas den fast i pannan.
4. Eleven med lappen i pannan ska försöka lista ut vilken karaktär som står på kortet genom att ställa frågor som bara får besvaras med ja eller nej, till exempel: *Är jag en människa? Är jag en man?*
5. Den som har ställt minst antal frågor vinner.

Katterna	Fladdermusen
Meggie	Mo
Elinor	Capricorn
Sotfinger	Basta
Meggies mamma	Mården

Andra världar
Vennidiagram

Blackout Poetry

Rörelser och blickar blir snabba mellan byfolket. Som om det gällde att slå tillbaks bergsbyn redan i natt. Förgäves försöker Ulf göra sig hörd. Ingen får glömma att nuförtiden är människan en förnuftig varelse som reder ut svårigheter genom att tala. Han blir avbruten av många röster.

- Dom tomma kvinnoordens tid är förbi! Handlingens tid har kommit! När Ulf märker att inget finns att göra vill han ta med sig familjen hem. Skräcken har låst in förnuftet i en bur med många lås.

Men de kör oftast längre ut. Jag blir ganska trött och andfådd, och pekar mot stranden, jag måste vila lite. Meg nickar. Vi vänder om och då händer det. Två sköldpaddor simmar rakt framför oss. De liksom svävar förbi. Det är som om tiden stannar.

Marken är mjukare, tar emot mina steg och fångar kraften som kommer ur mig. Första steget på jord är som att hamna på en annan plats i tid och rum. Första tecknet på att jag inte längre är i stadens buller, jag är på en mjuk plats, i min egen zon.

Källan

- 70 procent av jordens yta täcks av vatten och 30 procent av land.
- Det finns 1 400 miljoner kubikkilometer vatten på jorden varav 35 miljoner kubikkilometer är sötvatten.
- 97,5 procent av allt vatten på jorden är saltvatten och 2,5 procent är sötvatten.

Sådana här faktauppgifter är svåra att förstå innebörden av, men om man tydliggör mängdförhållandena blir de lättare att förstå.

Jordens vatten

Du behöver:

- En tillbringare som rymmer 1 liter
- Ett decilitermått
- Salt

Gör så här:

1. Häll upp en liter vatten i en tillbringare. Vattnet i tillbringaren symboliserar allt vatten på jorden (100 %).
2. Häll över 1/4 dl, dvs. 2,5 cl, i ett decilitermått. Häll sedan salt i tillbringaren. Vattnet i tillbringaren symboliserar jordens saltvatten och vattnet i decilitermättet jordens sötvatten.
3. Häll bort 2/3 av vattnet i decilitermättet. Det vatten som hölls bort symboliserar det vatten som finns bundet i glaciärer. Det vatten som är kvar i decilitermättet symboliserar det vatten som är tillgängligt för människan.
4. Häll bort resten av sötvattnet, men spara en droppe. Det vatten som hölls bort symboliserar grundvattnet. En del av grundvattnet ligger djupt ner i marken och är därför svårt att använda för människan. Den lilla vattendroppen som finns kvar är det sötvatten vi kan se i sjöar, åar, bäckar och floder. Det vattnet används av växter, djur och människor.

Ikke alle vil kaste ball

A. Dra streck mellan de svenska och de norska orden.

1. frågar	husker
2. kommer ihåg	lurer på
3. tycker	sier
4. berättar	spør
5. börjar	begynner
6. andas	driver med
7. funderar på	flirer
8. håller på med	puster
9. säger	synes
10. flinar	forteller
11. lyckas	rukker å

B. Skriv de norska orden på rätt rad.

en avis   et spørsmål   en advarsel   en utfordring   juling   teit   gøygal

1. en fråga _____
2. en tidning _____
3. en utmaning _____
4. en varning _____
5. stryk _____
6. rolig _____
7. dum _____

Det finns inga problem som inte går att lösa**Grupp 1 (sid. 116–117)**

1. När föddes Boyan Slat?
2. Vad såg Boyan när han dök ner i Medelhavet?
3. Varför såg han inte så många röda bitar plast?
4. På vilket sätt kan plasten vara farlig för fåglar, fiskar och däggdjur i vattnet?
5. Vad gjorde Boyan när han hade åkt hem till Nederländerna igen?

Grupp 2 (sid. 118–119)

1. Hur ser havsstädaren ut?
2. Hur fungerar den?
3. Hur kommer det sig att djur och andra organismer i vattnet inte suggs upp tillsammans med plasten?
4. Vad sa Boyan om plaståldern på konferensen i Nederländerna?
5. Hur många människor lyssnade på talet online?

Grupp 3 (sid. 120–121)

1. Vad heter Boyans företag?
2. Hur många forskare och ingenjörer arbetade med havsstädaren och under hur många år?
3. Var skulle havsstädaren testas första gången?
4. Vad hände när det första riktiga försöket med havsstädaren genomfördes?
5. Varför vill Boyan uppfinna en flodstädare?

Blackout Poetry

ur *Barn som förändrat världen* av Jenny Strömstedt

I havet fanns plastpåsar från mataffärer, urdruckna läskflaskor, sugrör och plastförpackningar som det legat mat i, gamla blöjor, hinkar och tomma bensindunkar. Ja, alla tänkbara prylar som människan låtit tillverka och sedan slängt i vattnet när de använts klart.

”Märkligt nog såg man inte så många röda bitar plast”, berättade Boyan efteråt. ”Det är för att fåglar och andra djur misstar dem för mat. Plasten hamnar i djurens magar.”

Fåglar och däggdjur som lever i vattnet kan också skadas eller drunkna efter att ha fastnat i påsar och andra förpackningar.

Fiskar kan trassla in sig i borttappade fisknät.

I framtiden kan plasten förstöra för allt levande som finns i vattnet.

När semestern var slut åkte familjen hem till Nederländerna igen, men Boyan kunde inte sluta grubbla över hur han skulle lösa problemet med all plast.

Han läste böcker. Han sökte på internet. Han frågade forskarna. Alla sa att det inte gick. Om det ändå skulle gå så skulle det kosta jättemycket pengar och ta jättelång tid, sa alla.

Jo, det går visst, tänkte Boyan, för varje gång någon påstod att saker och ting var omöjliga, bestämde han sig för att försöka ändå.

Kunskapen om all plast som förstörde haven var som en irriterande lapp bak i kalsongerna, en som man bara måste göra något åt. När Boyan började i gymnasiet ville han ta reda på hur mycket plast som egentligen flöt runt i haven. Senaste gången amerikanska forskare räknade fanns det fem biljoner plastbitar. Tillsammans väger de 269 000 ton. Det är ungefär lika mycket som 54 000 elefanter.

Sedan funderade han, och funderade, och funderade. I ett helt år tänkte han på problemet som ingen dittills kunnat lösa. Så en dag kom han på det!

Haven måste få hjälp att rena sig själva.

I havet fanns plastpåsar från mataffärer, urdruckna läskflaskor, sugrör och plastförpackningar som det legat mat i, gamla blöjor, hinkar och tomma bensindunkar. Ja, alla tänkbara prylar som människan låtit tillverka och sedan slängt i vattnet när de använts klart.

”Märkligt nog såg man inte så många röda bitar plast”, berättade Boyan efteråt. ”Det är för att fåglar och andra djur misstar dem för mat. Plasten hamnar i djurens magar.”

Fåglar och däggdjur som lever i vattnet kan också skadas eller drunkna efter att ha fastnat i påsar och andra förpackningar.

Fiskar kan trassla in sig i borttappade fisknät.

I framtiden kan plasten förstöra för allt levande som finns i vattnet.

När semestern var slut åkte familjen hem till Nederländerna igen, men Boyan kunde inte sluta grubbla över hur han skulle lösa problemet med all plast.

Han läste böcker. Han sökte på internet. Han frågade forskarna. Alla sa att det inte gick. Om det ändå skulle gå så skulle det kosta jättemycket pengar och ta jättelång tid, sa alla.

Jo, det går visst, tänkte Boyan, för varje gång någon påstod att saker och ting var omöjliga, bestämde han sig för att försöka ändå.

Kunskapen om all plast som förstörde haven var som en irriterande lapp bak i kalsongerna, en som man bara måste göra något åt. När Boyan började i gymnasiet ville han ta reda på hur mycket plast som egentligen flöt runt i haven. Senaste gången amerikanska forskare räknade fanns det fem miljarder plastbitar. Tillsammans väger de 269 000 ton. Det är ungefär lika mycket som 54 000 elefanter.

Sedan funderade han, och funderade, och funderade. I ett helt år tänkte han på problemet som ingen dittills kunnat lösa. Så en dag kom han på det!

Haven måste få hjälp att rena sig själva.

Haiku-dikter

Förklädd till pojke
sitter flickan på filten
och läser ett brev

På knä i mossan
med sand från bäckens botten
gnuggas blodet bort

Händer i kylan
stryker eld på en sticka
snart slocknar lågan

Den enda utvägen

Den lille pige med svovlstikkerne

ur H.C. Andersens bedste eventyr

Den sista natten på året brukar för de flesta vara förknippad med fest och glädje och man tillbringar den ofta med människor man tycker om. Men alla är inte så lyckligt lottade. I den här sagan berättar H.C. Andersen om en fattig liten flicka som tvingades ut i den kalla nyårsnatten för att försöka tjäna pengar genom att sälja svavelstickor.

Det var så grueligt koldt; det sneede, og det begyndte at blive mørk aften; det var også den sidste aften i året, nytårsaften. I denne kulde og i dette mørke gik på gaden en lille, fattig pige med bart hoved og nøgne fødder; ja, hun havde jo rigtignok haft tøfler på, da hun gik hjemmefra; men hvad kunne det hjælpe!

Det var meget store tøfler, hendes moder havde sidst brugt dem, så store var de, og dem tabte den lille, da hun skyndte sig over gaden, idet to vogne for så grueligt stærkt forbi; den ene tøffel var ikke at finde, og den anden løb en dreng med; han sagde, at den kunne han bruge til vugge, når han selv fik børn.

Der gik nu den lille pige på de nøgne, små fødder, der var røde og blå af kulde; i et gammelt forklæde holdt hun en mængde svovlstikker, og et bundt gik hun med i hånden; ingen havde den hele dag købt af hende; ingen havde givet hende en lille skilling; sulten og forfrossen gik hu nog så så forkuet ud, den lille stakkel!

Snefnuggene faldt i hendes lange, gule hår, der krøllede så smukt om nakken, men den stads tænkte hun rigtignok ikke på. Ud fra alle vinduer skinnede lysene, og så lugtede der i gaden så dejligt af gåsesteg; det var jo nytårsaften, ja, det tænkte hun på.

Henne i en krog mellem to huse, det ene gik lidt mere frem i gaden end det andet, der satte hun sig og krøb sammen.

De små ben havde hun trukket op under sig, men hun frøs endnu mere, og hjem turde hun ikke gå, hun havde jo ingen svovlstikker solgt, ikke fået en eneste skilling, hendes fader ville slå hende, og koldt var der også hjemme, de havde kun taget lige over dem, og der peb vinden ind, skønt der var stoppet strå og klude i de største sprækker.

Hendes små hænder var næsten ganske døde af kulde. Ak! en lille svovlstik kunne gøre godt. Turde hun bare trække en ud af bundet, stryge den mod væggen og varme fingrene. Hun trak én ud, ”ritsch!” hvor spruttede den, hvor brændte den! det var en varm, klar lue, ligesom et lille lys, da hun holdt hånden om den; det var et underligt lys; den lille pige syntes, hun sad foran en stor jernkakkelovn med blanke messingkugler og messingtromle; ilden tændte så velsignet, varmede så godt; nej, hvad var det!

Den lille strakte allerede fødderne ud for også at varme disse, – da slukkedes flammen, kakkelovnen forsvandt, – hun sad med en lille stump af den udbrændte svovlstik i hånden.

En ny blev strøget, den brændte, den lyste, og hvor skinnet faldt på muren, blev denne gennemsigtig, som et flor; hun så lige ind i stuen, hvor bordet stod dækket med en skinnende hvid dug, med fint porcelæn, og dejligt dampede den stegte gås, fyldt med svesker og æbler; og hvad der var endnu prægtigere, gåsen sprang fra fadet, vraltede hen ad gulvet med gaffel og kniv i ryggen; lige hen til den fattige pige kom den; da slukkedes svovlstikken, og der var kun den tykke, kolde mur at se.

Hun tændte en ny. Da sad hun under det dejligste juletræ, det var endnu større og mere pyntet end det, hun igennem glasdøren havde set hos den rige købmand nu sidste jul; tusinde lys brændte på de grønne grene, og brogede billeder, som de der pynter butiksvinduerne, så ned til hende. Den lille strakte begge hænder i vejret – da slukkedes svovlstikken; de mange julelys gik højere og højere, hun så, de var nu klare stjerner, en af dem faldt og gjorde en lang ildstribе på himlen.

”Nu dør der én!” sagde den lille, for gamle mormor, som var den eneste, der havde været god mod hende, men nu var død, havde sagt: ”Når en stjerne falder, går der en sjæl op til Gud.”

Hun strøg igen mod muren en svovlstik, den lyste rundt om, og i glansen stod den gamle mormor, så klar, så skinnende, så mild og velsignet.

”Mormor!” råbte den lille, ”o, tag mig med! jeg ved, du er borte, når svovlstikken går ud; borte ligesom den varme kakkellovn, den dejlige gåsesteg og det store, velsignede juletræ!”

Og hun strøg i hast den hele rest svovlstikker, der var i bundtet, hun ville ret holde på mormor, og svovlstikkerne lyste med en sådan glans, at det var klarere end ved den lyse dag. Mormor havde aldrig før været så smuk, så stor; hun løftede den lille pige op på sin arm, og de fløj i glans og glæde, så højt, så højt; og der var ingen kulde, ingen hunger, ingen angst, de var hos Gud.

Men i krogeu ved huset sad i den kolde morgenstund den lille pige med røde kinder, med smil om munden – død, frosset ihjel den sidste aften i det gamle år. Nytårmorgen gik op over det lille lig, der sad med svovlstikkerne, hvoraf et knippe var næsten brændt. ”Hun har villet varme sig,” sagde man; ingen vidste, hvad smukt hun havde set, i hvilken glans hun med gamle mormor var gået ind til nytårglæde.

Flickan med svavelstickorna

ur *H.C. Andersens bästa sagor*, översättning av Mary. S. Lund

Den sista natten på året brukar för de flesta vara förknippad med fest och glädje och man tillbringar den ofta med människor man tycker om. Men alla är inte så lyckligt lottade. I den här sagan berättar H.C. Andersen om en fattig liten flicka som tvingades ut i den kalla nyårsnatten för att försöka tjäna pengar genom att sälja svavelstickor.

Det var mycket kallt, det snöade och började bli kväll. Det var också den sista kvällen på året, nyårsafton. I kylan och mörkret gick en fattig liten flicka på gatan med bart huvud och med bara fötter. Hon hade haft trätofflor när hon gick hemifrån, men vad hjälpte de?

De hade tillhört hennes mor och var så stora att hon tappade dem då hon måste skynda över gatan, just som två vagnar körde förbi med väldig fart. Den ena toffeln kunde hon inte hitta och den andra sprang en pojke iväg med. Han sa att han skulle använda den till vagga, när han själv fick barn.

Där gick den lilla flickan på sina bara små fötter, som var röda och blå av köld. I ett gammalt förkläde bar hon buntar av svavelstickor och en bunt höll hon i handen. Ingen hade köpt några av henne på hela dagen och ingen hade gett henne en enda liten slant. Hungrig och frusen var hon och såg så ynkelig ut, den lilla stackaren!

Snöflingor föll i hennes långa gula hår som lockade sig så vackert i nacken, men hon tänkte sannerligen inte på sina lockar. I alla fönster var ljus tända och från husen kom härlig doft av stekt gås. Det var ju nyårsafton, tänkte hon.

I ett hörn mellan två hus, där det ena sköt fram litet längre på gatan än det andra, där satte hon sig och kröp ihop.

Benen hade hon dragit upp under sig, men hon frös förskräckligt ändå. Och hon tordes inte gå hem. Hon hade ju inte sålt några svavelstickor, inte fått en enda slant. Hennes far skulle slå henne och kallt var det också hemma. Taket över vinden, där de bodde, var så otätt att det blåste in fast de hade stoppat halm och trasor i de största springorna.

Hennes små händer kändes nästan som döda av köld. Tänk vad en liten svavelsticka skulle göra gott. Tänk om hon tordes dra ut en ur bunten, stryka eld på den och värma fingrarna? Hon gjorde så och ritsch! Vad den sprakade! Vad den brann! Det var en varm, klar låga, liksom ett litet ljus, då hon höll handen omkring den. Det var ett underligt ljus! Den lilla flickan tyckte att hon satt framför en stor järnkamin med blanka mässingskulor och mässingsspjäll. Elden brann så härligt, värmden så skönt. Vad var detta?

Den lilla sträckte ut fötterna för att värma dem också. Men då släcktes lågan. Kaminen försvann och hon satt med en liten stump av den utbrända svavelstickan i handen.

Hon strök eld på en ny. Den brann, den lyste, och där skenet föll på husväggen blev den genomskinlig som en slöja. Hon såg rakt in i rummet, där bordet stod dukat med en skinande vit duk med fint porslin. Det ångade härligt om den stekta gåsen, fylld med sviskon och äpplen. Och det bästa av allt, gåsen hoppade ner från fatet, stultade över golvet med kniv och gaffel i ryggen. Rakt fram till den fattiga flickan kom den. Då slocknade svavelstickan, och där fanns inget annat att se än den tjocka, kalla husväggen.

Hon tände en ny. Nu satt hon under en strålande julgran; den var ännu större och finare klädd än den hon hade sett genom glasdörren hos den rike köpmannen i julas. Tusen ljus brann på de gröna grenarna och hon såg allt möjligt vackert, som liknade det som pryder butiksfönstren. Den lilla sträckte upp båda händerna i luften – då slocknade svavelstickan. De många julljusen steg högre och högre upp och hon såg nu att de var stjärnor. En av dem föll och gjorde en lång eldstrimma över himlen.

”Nu är det någon som dör!” sa den lilla. Gamla mormor, den enda som varit snäll mot henne men som nu var död, hade en gång sagt: ”när en stjärna faller, stiger en själ upp till Gud”.

Ännu en gång strök hon svavelstickan mot husväggen, den lyste upp runt omkring och i ljusskenet stod gamla mormor, så klar, så strålande, så välsignat mild.

”Mormor!” ropade den lilla. ”Oh, tag mig med! jag vet, att du är borta när svavelstickan har brunnit upp, borta liksom den varma kaminen, den härliga gässteken och den stora, strålande granen!”

Och plötsligt strök hon eld på resten av stickorna som var kvar i bunten. Hon ville, hon måste hålla kvar mormor, och svavelstickorna lyste med en sådan strålgans att det var ljusare än mitt på dagen. Mormor hade aldrig förr varit så vacker och så stor. Hon lyfte upp den lilla flickan på sin arm, och tillsammans flög de i glans och glädje, högre och högre. Och det fanns ingen kyla, ingen hunger, ingen rädsla; de var hos Gud.

I hörnet vid huset satt i den kalla morgonstunden den lilla flickan med röda kinder och med ett leende kring munnen död. Hon hade frusit ihjäl den sista kvällen på det gamla året. Nyårsmorgonen gick upp över den lilla döda flickan med svavelstickorna. En av buntarna var nästan uppbränd. Hon hade velat värma sig, sa man. Ingen visste, hur mycket vackert hon hade sett, i vilken glans hon med gamla mormor hade gått in i nyårsglädjen.

Den lille pige med svovlstikkerne

Det var meget koldt.

Det snøede og började bli kväll.

Det var också den sista kvällen på året, nyårsafton.

I kylan och mörkret gick en fattig liten flicka på gatan med bart huvud och med bara fötter.

Hon hade haft trätofflor när hon gick hemifrån, men vad hjälpte de?

I denne kulde og i dette mørke gik på gaden en lille, fattig pige med bart hoved og nøgne fødder.

Det sneede, og det begyndte at blive mørk aften.

Det var så grueligt koldt.

Det var også den sidste aften i året, nytårsaften.

Ja, hun havde jo rigtignok haft tøfler på, da hun kom hjemme fra; men hvad kunne det hjælpe!

Den ena toffeln kunde hon inte hitta ...

Ingen hade köpt svavelstickor av henne på hela dagen ...

I alla fönster var ljus tända ...

Hennes far skulle slå henne ...

Svavelstickan slocknade ...

Tusen ljus brann på de gröna grenarna ...

... och kallt var det också hemma.

... och hon såg allt möjligt vackert.

... och den andra sprang en pojke iväg med.

... och där fanns inget annat att se än den tjocka, kalla husväggen.

... och ingen hade gett henne en enda liten slant.

... och från husen kom härlig doft av stekt gås.

Flickan med svavelstickorna

Drömmen som blev verklighet

Den danske författaren Hans Christian Andersen levde för mer än 200 år sedan. Han levde mycket fattigt och hade det svårt i livet. Han hade inga vänner och kände sig ful och utstött. Men han bar på en dröm om att en dag bli berömd. Och drömmen blev verklighet! Hans Christian Andersen blev en världsberömd författare och sagoberättare. En av hans mest kända sagor återspeglar hans eget liv, nämligen "Sagan om den fula ankungen".

Hans Christian Andersen föddes den 2 april 1805 i ett fattigt hem i Odense i Danmark. På den här tiden, i början på 1800-talet, var skillnaden enorm mellan fattiga och rika och Hans Christians familj hörde till de allra fattigaste i Odense. Hans pappa var skomakare och hans mamma var tvätterska. Själv var han ett mycket ensamt barn (han tyckte att han var väldigt ful och trodde att det var anledningen till att han inte hade några vänner). Han lekte med dockor, satte upp teaterföreställningar i sin dockteater, fantiserade och diktade. Hans stora intresse blev tidigt teatern och han drömde om en framtid som skådespelare.

När Hans Christian var 14 år flyttade han till huvudstaden i Danmark, Köpenhamn. Där gjorde han ett misslyckat försök att få jobb vid "Det kongelige Teater". Efter ett tag kom han in på balettskolan, men det gick inte så värst bra för honom där heller. Han började då skriva dikter och berättelser och så småningom började det gå riktigt bra för honom. Han fick till exempel ett kungligt stipendium för att kunna ta studenten. Vid det här laget hade han bestämt sig för att bli författare och helst då manusförfattare.

Men skolan blev en plåga för Hans Christian. Han var 17 år när han började och fick gå i samma klass som 12–13-åringar. Läraren försökte dessutom knäcka hans författardrömmar och få honom att inse att han var en löjlig nolla. Det var förstås inte särskilt uppmuntrande för en känslig person som Hans Christian. Han grät och vändades och led och längtade ofta efter att dö. Det var den svåraste tiden i hans liv.

Trots det fortsatte han att skriva och med tiden fick han sina böcker utgivna och även översatta till många språk.

Hans Christian tyckte om att resa och besökte många länder. Från resorna hämtade han inspiration till sina sagor och romaner. Han besökte bland annat Spanien, Nordafrika, Portugal och Turkiet.

Det var framför allt som sagoskrivare som Hans Christian Andersen blev berömd. De sagor han skrev kallades för konstssagor, vilket betyder att han hittade på dem själv istället för att skriva ner gamla sagor som han hört. Hans sagor handlar ofta om döda saker som blir levande, övernaturliga väsen, djur, träd och växter. Fast egentligen handlar de nog om människor. Sakerna som han skriver om symboliserar olika människor.

Många av sagorna handlar faktiskt om honom själv. En av hans mest kända sagor, "Den fula ankungen", kan ses som en slags självbiografi. Sagan handlar om en liten ankunge som blir retad för att den är så ful, för att den inte ser ut som de andra ankungarna gör och för att den inte kan göra det som de kan. Med tiden visar det sig att ankungen egentligen är en vacker svan och blir då respekterad, beundrad och omtyckt. Precis som den lilla ankungen blev Hans Christian retad, utstött och hånad av sin omgivning. Och på samma sätt som ankungen fick han sin revansch.

Många av H.C. Andersens sagor arbetar med kontraster. De handlar om motsättningar mellan det äkta och det oäkta, mellan det goda och det onda, mellan fattigdom och rikedom och så vidare. Förutom "Sagan om den fula ankungen" så är "Prinsessan på ärten", "Kejsarens nya kläder", "Den ståndaktiga tennsoldaten", "Dummerjöns" och "Flickan med svavelstickorna" några av de mest kända sagor som H.C. Andersen skrev. Sammanlagt skrev han 168 sagor.

Redan under sin livstid blev H.C. Andersen känd över hela världen. Många av den tidens stora författare beundrade honom. Tack vare sin berömmelse fick han ta emot ordnar och titlar från hela Europa och 1867 blev han hedersmedborgare i sin födelsestad Odense.

När han dog den 4 augusti 1875 hade han blivit den berömda person som han alltid hade drömt om att vara.

H.C. Andersen står staty på många platser i världen, bland annat i Central Park i New York där han, avbildad i brons, sitter på en granitbänk med en bok i knäet. På marken bredvid bänken står ankungen och tittar på honom. Bokens uppslag visar den första raden ur "Den fula ankungen". Varje lördag, mellan juni och september, samlas barn framför statyn för att höra kända skådespelare läsa sagor skrivna av H.C. Andersen.

Skulpturer och minnesstenar finns givetvis också i Danmark. En av Köpenhamns mest berömda skulpturer, "Den lille havfrue", är hämtad ur en av H.C. Andersens sagor, "Den lilla sjöjungfrun" (havfrue på danska).

Kylskåpspoesi

och när hon klickade fram meddelandet
 det var då allt förändrades hela hennes
 liv faktiskt nu var livet annorlunda
 mer spännande eller så kom han också
 ihåg just det där messet om att inga
 svar betydde slutet hon strök honom över
 håret formade sin mun till ett sorgset
 leende och sa nej med en huvudrörelse
 ett språk blir helt enkelt aldrig färdigt

hon klickade fram meddelandet
 då formade hennes mun ett leende
 messet betydde allt nu
 livet var helt enkelt annorlunda
 mer spännande faktiskt

Masset

START**kille****vänlig****dum****pojke****äta****taskig****hund****käka****flicka****jycke****starta****tjej****trevlig****börja****skrika**

vråla

ZOO

affär

frusen

djurpark

rasande

kall

kuslig

arg

smutsig

läskig

promenera

lortig

butik

gå

SLUT

Att tala med kroppen

Döva

En döv person är en person som inte kan höra alls eller har nedsatt hörsel. En del föds döva och en del blir döva senare i livet på grund av en olyckshändelse eller sjukdom. I Sverige finns det idag omkring 10 000 personer som har svenskt teckenspråk som sitt modersmål.

Teckenspråket

Döva kommunicerar i första hand genom teckenspråk. Teckenspråk används på samma sätt som hörande använder talspråk. Det är ett språk som har skapats och utvecklats naturligt bland döva, precis som talade språk. För döva i Sverige är oftast teckenspråket förstaspråk, medan det svenska språket räknas som andraspråk, som man använder för att läsa och skriva.

Att teckna

När man tecknar använder man inte bara händerna, utan hela övre delen av kroppen. Med händerna tecknar man själva tecknet, men det är med ansiktet och resten av kroppen man visar all annan information, som om det är en fråga man ställer, vilket tempus man pratar i osv. Om tecknet har en motsvarighet i svenskt talspråk, formar man också ordet med munnen samtidigt som man tecknar.

Inte internationellt

Teckenspråk ser olika ut i olika länder. Det beror på att teckenspråket inte bygger på språket som talas i landet, utan på bilder och olika kulturella företeelser. Eftersom dessa kan se olika ut i olika länder och kulturer, skiljer sig tecknen åt beroende på vilket land man kommer ifrån. Det förekommer till och med skillnader inom ett land, precis som det finns olika dialekter inom det talade språket. Vissa tecken kan se likadana ut i olika länder, vilket kan bero på att de kommer från det franska teckenspråk som lärdes ut på Charles-Michel de l'Épées dövskola, eller att de helt enkelt står för något som ser väldigt lika ut i flera länder.

Handalfabetet

Det finns däremot ett internationellt handalfabet som används när man har kontakt med döva från andra länder, ungefär som hörande använder engelska för att kommunicera med varandra. Vissa länder använder enbart det internationella handalfabetet, medan vissa länder (som Sverige) har ett eget, nationellt handalfabet. Handalfabetet använder man bara när man bokstaverar namn, främmande ord eller ord som det inte finns något tecken för. Handalfabetet kan också användas av hörande som inte kan teckenspråket för att kommunicera med döva.

Teckenspråkets historia

Den förste hörande som såg teckenspråket som ett riktigt språk för de döva var den franske prästen Charles-Michel de l'Épée. På 1770-talet startade han världens första skola där döva undervisades i och på teckenspråk. Metoden att undervisa döva på teckenspråk kom att kallas "franska metoden" eller "teckenmetoden". På skolan undervisades inte bara döva, utan även teckenspråkstolkare och dövklärare, och på så sätt spreds många av franskans tecken även till andra länder runt om i världen.

Ungefär samtidigt fanns det en tysk dövklärare, Samuel Heinicke, som hävdade att det inte var bra för döva att lära sig teckenspråk. Han ansåg att de istället skulle lära sig att tala och förstå andra genom att lära sig läsa på läpparna, annars skulle de aldrig kunna bli en del av det "vanliga" samhället. Metoden kom att kallas "tyska metoden" eller "oral metoden" och fick stor genomslagskraft i Europa.

På den internationella dövkonferensen som hölls i Milano 1880 bestämdes att teckenspråket skulle förbjudas i dövskolorna, eftersom det ansågs vara primitivt och hämmande för de döva, och att den så kallade oral metoden var den som skulle användas i hela Europa.

Att lära sig tala när man inte kan höra vad man själv säger är väldigt svårt och tar enormt mycket tid, vilket gjorde att de döva barnen hade svårt att hinna med att lära sig allt de skulle i skolan och därmed fick de sämre utbildning än hörande barn. Eftersom ingen fick lära sig teckenspråk kunde barn som föddes döva i hörande familjer bli helt isolerade från sina föräldrar, eftersom de inte hade något gemensamt språk att kommunicera med.

Officiellt språk

Som tur var fortsatte de döva att kommunicera med varandra genom teckenspråk trots förbudet, och på så sätt levde teckenspråket vidare. Många döva organiserade sig också i olika föreningar som kämpade för att bevara teckenspråket och få det erkänt som ett eget språk.

Under 1970-talet började man forska om teckenspråk på Stockholms universitet och förstod då att teckenspråk är lika avancerat som talat språk. Samma delar av hjärnan används när man tecknar som när man pratar. 1981 togs förbudet mot teckenspråk bort, då Sverige som första land i världen erkände teckenspråket som officiellt språk med samma status som landets minoritetsspråk.

Teckenspråk i världen

Sedan erkännandet 1981 har flera, men långt ifrån alla, länder följt i Sveriges fotspår. Trots det är det långt ifrån alla döva i världen som idag har rätt till sitt eget språk. Det finns omkring 120 kända teckenspråk i världen, men än så länge har enbart 44 länder (varav 21 i Europa) med teckenspråket i sin lagstiftning eller konstitution.

I de nordiska länderna får alla döva barn idag undervisning såväl i som på teckenspråk, men i många delar av världen ser det annorlunda ut. 80–90 procent av alla döva barn får ingen utbildning alls och endast en procent får utbildning på teckenspråk.

Svenskan, syskonen, kusinerna och hela släkten

Slang

Har du någonsin tänkt på *hur* du talar? Talar du likadant oavsett vilken situation du befinner dig i? Använder du samma ord och uttryck när du pratar med dina kompisar som när du pratar med vuxna?

När du talar med jämnåriga använder du antagligen ett annat språk än när du talar med vuxna, kanske använder du mer slangord och slanguttryck. Personer i olika åldrar och med olika bakgrund använder nämligen språket på olika sätt.

Nya slangord bildas hela tiden och många lånas in från andra språk. Många gånger kan det vara svårt att avgöra om ett ord är ett slangord eller inte. En del slangord blir nämligen snabbt populära och "växer in" i språket. Andra slangord används under en kort tid och försvinner sedan. Det som var slang när dina far- och morföräldrar växte upp, kan idag vara ord som är helt accepterade och som många använder. Några sådana ord är *snacka*, *plugga*, *skojigt*, *käka*, *taskig*, *tjej* och *kille*.

Arbeta med uppgifterna i par.

1. Para ihop slanguttrycken med rätt förklaring.

a. Haru kuttat barret?	Förstår du?
b. Hajjaru tugget?	Dämpa ned dig.
c. Sila tugget.	Har du klippt håret?
d. Ska vi splitta på en bulle?	Vi går och badar.
e. Ja pallar intel!	Jag är jättesvettig.
f. Den va fett dyr.	Ska vi dela på en taxi?
g. Den kosta tre lax.	Jag orkar inte.
h. Vi drar å badar.	Hur mycket är klockan?
i. Ja e fett lökig.	Den var jättedyr.
j. Vad sprattlar spindeln?	Den kostade tre tusen.
k. Abo, han la upp värsta bilden på insta.	Häftigt, han la upp den bästa bilden på instagram.

- 2. Ringa in de slanguttryck i uppgift 1 som ni *inte* har hört tidigare.
- 3. Vilka slangord/slanguttryck använder ni? Gör en lista och skriv förklaringar till orden/uttrycken.

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

- 4. Ringa in de slangord/slanguttryck i uppgift 3 som är inlånade från andra språk.
- 5. När tycker ni att det passar att använda slang? När passar det inte?

_____
_____

- 6. Vilka fördelar finns det med slang, vilka nackdelar?

FÖRDELAR

NACKDELAR

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Svenskan, syskonen, kusinerna och hela släkten

Våra ords historia

Tusentals år av kontakter med andra språk har lett till att svenskan idag rymmer en mängd ord som lånats in från andra språk. Vissa lånades in för flera hundra år sedan, andra lånades in nyligen.

Under början av medeltiden, på 1000- och 1100-talet, kom det romersk-katolska missionärer till Sverige. De försökte få människorna som bodde här att lämna asatron och bli kristna. Efter en tid blev de flesta kristna, och kyrkor och kloster började byggas. Med kristendomen kom de katolska prästerna och i och med dem också latinet. På den här tiden var det i stort sett bara präster och munkar som var skrivkunniga och som skrev böcker så därför blev det latinska alfabetet allt vanligare. De lånord som vi har fått från latinet är ord som i första hand har med religionen att göra, till exempel: *kyrka, biskop, präst, kalk*.

I slutet av 1200-talet invandrade en stor mängd köpmän och hantverkare från Tyskland och bosatte sig i svenska städer. Språket i städerna blev då mer eller mindre halvtyskt vilket ledde till en mängd tyska lånord, främst ord som hade med handel, hantverk och stadsliv att göra, till exempel: *smed, skräddare, herr, fru, handla, mynt, bödel*.

Under 1600- och 1700-talet var Frankrike en stormakt och franska det stora världsspråket. Rika människor talade ofta franska sinsemellan. Kodväxling mellan franska och svenska, det vill säga att man stoppar in franska ord lite då och då när man pratar svenska, var också vanligt. Många av de franska lånorden kan man känna igen genom att de betonas på den sista stavelsen, till exempel: *garderob, dessert, salong, kuliss, ambassadör*.

För drygt 200 år sedan, på 1800-talet, började vi så smått att låna in ord från engelskan. Efter andra världskrigets slut (1945) ökade de engelska lånorden lavinartat. Inom områden som teknik, datorer, kommunikation, sport, mode och nöjesliv har vi lånat in många ord, till exempel: *internet, import, reporter, jobb, detektiv, bandy, fotboll, golf, action*.

Det är inte alltid så lätt att avgöra från vilket språk olika ord har lånats. För att få reda på ett ords ursprung kan man slå upp det i en etymologisk ordbok.

Arbeta med uppgifterna i par.

1. Från vilket språk har orden lånats in i svenska, tror ni?

a. T-shirt _____ b. turist _____ c. modern _____

d. broschyr _____ e. balkong _____ f. kostym _____

g. dussin _____ h. skomakare _____ i. hantverkare _____

j. kloster _____ k. välsigna _____ l. altare _____

2. Varför använder vi så många engelska ord i svenskan?

---

3. Vilka är fördelarna med lånord? Vilka är nackdelarna?

FÖRDELAR

NACKDELAR

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

4. Vilket eller vilka språk tror ni kommer att påverka svenska språket i framtiden?

Tema 6

vem	hur	varför
vad	när	var
vart	en	ett
den	det	de
jag	du	hon
han	vår	min
din	på	i
under	genom	över
och	men	eller
för	eftersom	som
inte	ganska	nästan
alltid	aldrig	ingen
inget	alla	allt
tror	hör	litar
slutar	går	gör
funderar	frågar	möter
samlar	skrattar	gråter
förstår	ger	betyder
kostar	köper	är
har	tycker	säger
älskar	tycker	vilar

Tema 6

väljer	står	vill
hinner	trevlig	fri
vacker	förvånad	arg
ledsen	naken	tyst
viktig	hemlig	kort
galen	sann	söt
lat	orolig	fluffig
skön	obekväm	nyfiken
kul	tråkig	gammal
ung	öppen	stängd
glömsk	vatten	väg
torg	resa	rum
slut	äventyr	hand
skugga	bild	kärlek
tavla	gåva	höst
morgon	mun	honung
dröm	vän	viskning
snö	kappa	filt
kudde	musik	text
tavla	penna	säng
cykel	vind	leende